

18—20 oktober.

Debatter m. m.

Måndagen den 18 oktober.

	Sid.
Hälsningstal av talmannen	3
Minnesord över herr Sandberg och herr Andersson, Elon	3
Interpellationer:	
av herr Söderquist ang. förseglingen av valsedelspaket	4
av herr Lundgren ang. publicerandet av en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård	5
av herr Weiland ang. röstsammanräkningen vid stadsfullmäktige- val	6

Onsdagen den 20 oktober.

Interpellation av herr Ohlson om åtgärder mot lärarbristen vid de högre skolorna	8
---	---

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Måndagen den 18 oktober.

Protokoll från justitiedepartementet ang. fullmaktsgranskning	3
--	---

Måndagen den 18 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord:

Då 1954 års riksdags höstsession nu tager sin början får jag hälsa kammarens ärade ledamöter välkomna och förklarar härmed sessionen öppnad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Någon tid efter vårsessionens slut, nämligen den 2 sistlidne juli, meddelades att ledamoten av denna kammare överlärare John Sandberg avlidit. Som representant här för Jönköpings län bevisade han i år sin trettonde riksdag. Detta dödsfall kom högst oväntat och ryckte bort en medborgare som med stort intresse och med självständig uppfattning deltog i vårt arbete. Något originell föreföll denne vår kamrat, men alltid älskvärd och plikttrogen. Vi tackar honom för här utförda arbeten och lyser frid över hans minne.

Den 28 sistlidne september avled landshövdingen Elon Andersson. Han representerade här Gävleborgs län med Gävle stad och bevisade i år sin tjugonde riksdag. Hans officiella gärning präglades av försiktig klokhet. I besittning av mångsidig erfarenhet på olika områden var han en synnerligen värdefull ledamot av denna kammare, som jag tror vi alla i hög grad respekterade och beundrade. Hans personliga älskvärdhet kom förvisso oss alla till godo, och det är med känsla av djup sorg och saknad som frid lyser över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Upplästes och lades till handlingarna tre från justitiedepartementet ankomna protokoll, så lydande:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 11 juni 1954.

Till justitiedepartementet hade den 3 juni 1954 från länsstyrelsen i Gävleborgs län inkommit fullmakt för redaktören Yngve Möller, Gävle, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

Oskar Adelsohn.

Protokoll, hållet inför statsrådet och tillförordnade chefen för justitiedepartementet den 30 augusti 1954.

Till justitiedepartementet hade den 16 augusti 1954 från länsstyrelsen i Jönköpings län inkommit fullmakt för redaktören Göran Karlsson, Huskvarna, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför tillförordnade chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

Oskar Adelsohn.

Interpellation ang. förseglingen av valsedelspaket.

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 14 oktober 1954.

Till justitiedepartementet hade den 14 oktober 1954 från länsstyrelsen i Gävleborgs län inkommit fullmakt för kamreraren Einar Danmans, Edsbyn, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

Oskar Adelsohn.

Det antecknades, att herrar Yngve Möller, Göran Karlsson och Danmans blivit utsedda att inträda såsom ledamöter av kammaren i stället för respektive herr Sten, herr Sandberg och herr Elon Andersson, vilka avlidit.

Herrar *Yngve Möller, Göran Karlsson* och *Danmans* infunno sig nu och intogo sina platser i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen för fullgörande av uppdrag såsom ombud vid Förenta Nationernas generalförsamling i New York beviljades herrar *Undén, Sandler, Ewerlöf, Wahlund* och *Bengtson* för den tid, som åtginge för uppdragets fullgörande, samt herr *Aman* till den 25 innevarande månad.

Interpellation ang. förseglingen av valsedelspaket.

Herr **SÖDERQUIST** (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman: I statistiska centralbyråns valredogörelse »Riksdagsmannava-

len åren 1949—1952» anföres på sid. 37:

»Valförrättares försummelse i fråga om försegling vid insändandet till länsstyrelsen vållade större kassation nu än vid närmast föregående val. I dylika fall sker vanligen masskassering, i det att alla godkända valsedlar tillhörande ett eller flera partier kasseras, ibland till och med samtliga valsedlar från ett valdistrikt. Det senare inträffade i två fall vid det senaste valet mot ett år 1948 och nio år 1944.»

Det är troligt att statistiska centralbyråns vid sin redogörelse över de kommunala valen 1954 får anledning till ett uttalande av samma innehåll som det ovan citerade, nämligen att valförrättares försummelse vållade större kassation än vid närmast föregående val. I varje fall förefaller det av i pressen synliga uppgifter om kasserade valsedlar att döma som om det skulle ha inträtt en ökning. Det är emellertid ännu inte klart, om något omval måste företagas på grund av besvär över att kasserade valsedlar kunnat påverka valutgången.

Det i år mest uppmärksammade fallet gäller Västerås. Där hängde det på endast 22 röster, att kasserade valsedlar kunnat påverka utgången av landstingsmannavalet. Om mandat överflyttats på grund av kasseringen och valet överklagats, hade utan tveivel stadens omkring 30 000 väljare måst underkasta sig ett omvals besvärligheter och detta *endast* av så att säga formella skäl. Ingen har gjort gällande, att risk förelåg, att de valsedelspaket, som det var fråga om, hade öppnats efter förseglingen. Faktum var emellertid, att förseglingen inte skett enligt lagen. I Kommunal vallag § 34 liksom i Lag om val till riksdagen § 68 heter det härom:

»e) De omslag, varom i b)—d) förmäles, skola, utöver ovan föreskrivna anteckningar förses med anteckning, utvisande valdistrikt där förrättningen äger rum. Omslagen skola vara av hållfast beskaffenhet samt omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill, vilka sigill avtryckas å protokollet.»

Interpellation ang. publicerandet av en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård.

Vallagarnas bestämmelser om omsorgsfull försegling och anbringande av sigill har varit och är av den största betydelse för att skydda väljarnas i val avgivna röster. I flertalet valdistrikt följes också vallagarnas stränga bestämmelser till punkt och pricka. Men efter varje valtillfälle återkommer i pressen uppgifter om att väljares godkända valsedlar blivit till intet på grund av valförrättares försumligheter. I regel kan visserligen inte något omval ifrågakomma, eftersom rösterna inte skulle ha kunnat påverka mandatfördelningen mellan partierna eller inom partierna mellan skilda listor. Men risken för ett omval, som ingen önskar och som drar stora och, som väljarna tycker, onödiga kostnader, kvarstår. Erfarenheten har f. ö. visat, att ett omval inte alltid fyller syftemålet. Valdeltagandet brukar nämligen — bl. a. av hänsyn till att omval kommer i fråga först under vintern — bli mindre än vid ordinarie val. *Formellt* sett sker omvalet under samma förutsättningar som det ordinarie valet, men *reellt* sett är detta inte alltid fallet.

Antingen omval behövt företagas eller icke, är det ur allmänt demokratisk synpunkt stötande, att väljares godkända röster kasseras och att detta sker enbart på grund av valförrättares försumlighet.

Särskilt efter de talrika meddelandena om kassationer av den nämnda anledningen vid sammanräkningarna efter 1954 års kommunala val, torde det vara anledning ställa frågan, vad som kan göras för att förebygga dylika händelser. Naturligtvis *borde* alla valförrättare kunna iakttaga bestämmelserna. Det övervägande flertalet gör det ju också. Men trots de före valen utsända mycket utförliga instruktionerna till valförrättarna — ingen kan säga, att han inte visste vad lagen föreskrev — återkommer vid varje valtillfälle de nämnda försummelserna. Resultatet blir alltså, att väljarna får sitta emellan, medan det väl i regel inte blir någon påföljd för de försumliga valförrättarna.

Då reser sig frågan om det finns någon möjlighet att utan att ge efter på säkerhetssynpunkten ändra lagens bestämmelser om anbringande av sigill. Är det, som för närvarande stadgas, det enda tänkbara? Skulle det möjligen gå att ändra bestämmelserna på ett sådant sätt, att säkerheten tryggas, men den fortgående kassationen av väljarnas godkända röster kunde tänkas upphöra?

Under hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet att nu gällande bestämmelser angående försegling av valedelspaket, som omförmäles i § 34 »Kommunal vallag» och § 68 »Lag om val till riksdagen» är i behov av översyn och kan ändras utan att erforderlig säkerhet äventyras?

2) Har herr statsrådet i så fall för avsikt att vidtaga åtgärder i sådant syfte, varigenom kassation av godkända röster skulle kunna förhindras?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. publicerandet av en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr LUNDGREN (h), som yttrade:

Herr talman! I våras utkom på Bonniers förlag en seglationsbeskrivning över Stockholms skärgård med titeln »Arholma—Landsort» författad av Åke Janhem. Det är uppenbart för alla att denna seglationsbeskrivning innehåller uppgifter som måste anses vara högst olämpliga för publicering och i hög grad underlättat obehörig kunskaps tjänst rörande skärgården.

Jag förstår mycket väl att det är synnerligen vanskligt att avgöra vad som utan skada för rikets säkerhet på detta område kan och får publiceras, och det är ingalunda min önskan att vilja åstad-

Interpellation ang. röstsammanräkningen vid stadsfullmäktigeval.

komma någon censur över svensk press och litteratur, men uppenbart är att i detta fall ett ingripande på tidigt stadium hade varit önskvärt, detta särskilt med hänsyn till den kontroll som de militära myndigheterna tidigare utövat rörande publicering av fotografier och kartor av vissa anläggningar.

På grund av det sålunda anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få rikta följande fråga:

Har de militära myndigheterna granskat manuskripten till Janhems seglationsbeskrivning Arholma—Landsort och lämnat sitt medgivande till offentliggörandet?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Interpellation ang. röstsammanräkningen vid stadsfullmäktigeval.

Herr WEILAND (fp) fick nu ordet och anförde:

Herr talman! Vid nu senast förrättade stadsfullmäktigevalen har nu liksom tidigare i städer som består av mer än en valkrets ofta förekommit att personer blivit dubbelvalda, d. v. s. vid sammanräkningen blivit utsedda till stadsfullmäktigeledamöter i mer än en valkrets och sedan blivit hänvisade att hos stadsfullmäktige avsäga sig mandatet i den eller de kretsar, som man icke önskade representera, på samma sätt som avsägelse sker, då någon under mandatperioden önskar avgå från stadsfullmäktigeuppsdraget. Härvid har man även i övrigt tillämpat de bestämmelser, som gäller för utseende av ny ledamot i stället för den som av stadsfullmäktige blivit befriad från uppdraget. I andra städer har man under sammanräkningen efter valet förfarit på så sätt, att sedan en person blivit inräknad i en krets, så har hans namn betraktats som obefintligt vid sammanräkningen för efterföljande valkretsar. Detta sistnämnda förfaringsätt torde enligt ett yttrande i första kammaren den 4 maj 1949 av borgmästare

Johan Eric Ericsson vara det vanliga, till vilket yttrande även i övrigt hänvisas. Emellertid tillämpas alltså i somliga städer den förstnämnda metoden, vilket kan innebära, att andra personer blir valda än de som skulle blivit valda, om man tillämpat metoden att betrakta namnet på den redan valde som obefintligt vid efterföljande sammanräkningar.

Undertecknad hemställer nu om förstakammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet villig att vidtaga åtgärder för sådan ändring i nu gällande bestämmelser på hithörande område att någon villrådighet om huru man bör förfara vid sammanräkningen under här förut påtalade förhållanden ej behöver förekomma?

Även denna hemställan bifölls.

Anmälades att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 217, angående statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner efter den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 552, av herr Ohlson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till universitetet i Göteborg och Stockholms högskola m. m., i vad propositionen avser den högre undervisningen i skeppsbyggeri; samt

nr 553, av herr Huss m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformering av läkarutbildningen.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.16.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 19 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 217, angående statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner efter den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 552, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till universitetet i Göteborg och Stockholms högskola m. m., i vad propositionen avser den högre undervisningen i skeppsbyggeri; samt

nr 553, av herr *Huss* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformering av läkarutbildningen.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 554, av herrar *Björnberg* och *Hansson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det administrativa handhavandet av sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna, m. m.;

nr 555, av herr *Ollén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det administrativa handhavandet av sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna, m. m.; samt

nr 556, av fru *Svenson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformering av läkarutbildningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.01.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 20 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 554, av herrar *Björnberg* och *Hansson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det administrativa handhavandet av sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna, m. m.; samt

nr 555, av herr *Ollén*, i samma ämne.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet den av fru *Svenson* väckta motionen, nr 556, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformering av läkarutbildningen.

Interpellation om åtgärder mot lärarbristen vid de högre skolorna.

Herr **OHLON** erhöll på begäran ordet och yttrade:

Lärarbristen vid de högre skolorna är i år värre än någonsin. Särskilt gäller detta de naturvetenskapliga ämnena, som ju utgör grundvalen för de studerandes fortsatta utbildning vid fackhögskolor av olika slag. Samtidigt är tillströmningen innevarande termin till de filosofiska fakulteterna, inklusive dessas naturvetenskapliga sektioner, större än vad den någonsin förr varit. Det borde alltså finnas förutsättningar för att inom en ej alltför avlägsen framtid få till stånd en effektiv minskning av lärarbristen. Men en sådan förutsättning saknas, nämligen en så stor kapacitet hos de naturvetenskapliga sektionerna, att de kan ta emot de växande studentkadrenna.

Det var med tanke på dessa förhållanden, som riksdagen den 22 maj 1954 beslöt att tillstyrka i motioner framställ-

da yrkanden bl. a. om en förutsättningslös utredning angående möjligheterna för en utbyggnad av den nuvarande provisoriska undervisningen i botanik och zoologi vid Göteborgs högskola (nuvarande Göteborgs universitet) på så sätt, att fullständig akademisk undervisning i dessa ämnen därstädes kunde anordnas.

Vid samma tillfälle förnyade riksdagen sitt redan år 1952 gjorda yrkande om en upprustningsplan för Stockholms högskola, så att högskolan i rimlig tid inom sitt verksamhetsområde måtte komma i paritet med statsuniversiteten i Uppsala och Lund. Upprustningsplanen borde, med utgångspunkt från högskolans nuvarande resurser, omfatta utformningen av utbyggnaden, behovens angelägenhetsgrad samt åtgärdernas fördelning på olika budgetår.

Med anledning av riksdagens här ovan anförda yrkanden hemställer jag att hos statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få göra följande förfrågningar:

1) Vilka åtgärder har herr statsrådet vidtagit för att få till stånd en fullständig biologisk-naturvetenskaplig undervisning vid Göteborgs universitet?

2) Vilka åtgärder har vidtagits för uppgörande av en plan för upprustningen av Stockholms högskola?

3) När kan eventuellt redan påbörjade utredningar i ovan berörda spörsmål bli färdiga?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem

G. H. Berggren.